

Csillagászat története

Keletnémet napórák

Hat esztendeje jelent meg az NDK "napórásainak" világszerte ismert vezetője, a hazai amatőrmozgalom régi ismerőse, Arnold Zenkert összeállításában és dr. Jürgen Hamel közreműködésével az NDK rögzített napóráinak első katalógusa. E mintaszerűen összeállított, nemzetközi érdeklődést keltő munka szerkesztői azonban már akkor tudták, hogy a felsoroltnál jóval több rögzített (fali és kerti) napóra található az NDK 108 ezer km²-nél nagyobb területén (1). Az első katalógus 927 napórát sorolt fel, de már a kiadást követő év végén (a CSACS országos találkozóján) ezernél több napóráról volt adat!

Arnold Zenkert úr ez év januárjában közölte, hogy elkészült a javított és lényegesen kibővített második német napóra-katalógus, amely már mintegy ötven százalékkal több objektumot sorol fel! A kézirat rövidesen nyomdába kerül, és remélhetőleg még idén megjelenik. A részletes katalógus alapján Zenkert úr az alábbi összegező táblázatot állította össze az NDK egyes megyéiben (körzeteiben) összeírt napórák számáról és jellegéről:

Körzet neve	Össz.	Ért.	Kk.	Equ.
Berlin (főváros)	38	-	-	13
Cottbus	58	1	-	17
Dresden	265	8	-	30
Erfurt	146	3	10	11
Frankfurt am Odern	28	2	2	6
Gera	66	-	1	5
Halle	94	2	3	12
Karl-Marx-Stadt	122	-	-	11
Leipzig	89	-	-	18
Magdeburg	94	2	9	12
Neubrandenburg	68	-	35	5
Potsdam	57	2	2	13
Rostock	166	-	51	32
Schwerin	34	-	8	5
Suhl	47	2	2	5
Összesen	1374	22	124	194
Százalékban		1,6	9,0	14,1

Jelmagyarázat: Ért.= különösen értékes napórák; Kk.= középkori napórák; Equ.= ekvatoriális rendszerű napórák.

A táblázat több szempontból is igen tanulságos. Kitűnik belőle, hogy a napórák száma — amint várható — az NDK nagy kulturális múltú megyéiben, valamint a tengerközeli és a lengyel határhoz közel fekvő területeken a legnagyobb. Ugyancsak feltűnő, hogy milyen nagy számban található középkori napórák a két északi körzetben (Neubrandenburg és Rostock megyében).

Természetesen azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a háborús pusztítás alaposan megváltoztatta a régi napórák arányát. Másrészt arra is gondolnunk kell, hogy egyes vidékeken szorgalmasabb adatgyűjtők vannak, míg másutt kisebb az érdeklődés.

Végül érdemes összevetni a keletnémet napórák számát más, jól feldolgozott területekkel. Egy ilyen táblázatot Andrew R. Somerville állított össze (2): Hollandia (területe 33808 km²): 523 napóra; NDK (108178 km²): a régi adat szerint 927, új közlés: 1374; Skócia (77347 km²): 458 napóra, amelyet a Nemzeti Műemlékjegyzék tart számon (valóságos számuk nagyobb); Elszász (Franciaország): 269; Emsland (NSZK): 43; Galícia (Spanyolország): 305 napóra. Magyarországon Keszthelyi Sándor legutóbbi kimutatása szerint 222 napóra van.

I. BARTHA LAJOS

Irodalom:

- (1) Katalog der Ortsfesten Sonnenuhren in der DDR. 1984
- (2) Somerville, R. A.: The ancient sundials of Scotland. Pros. of the Soc. of Antiquaries of Scotland, 1987

Napórák Burgenlandban

A burgenlandi napórák jegyzékét Karl Schwarzinger úr számítógépes nyilván-tartása alapján közöljük. Egyrészt azért, mert ez a terület a történelmi Magyarország része volt (1920-ig), másrészt mert úgy gondoljuk, hogy Ausztriába látogató munkatársaink alkalomadtán egyik-másik árnyékórát szívesen felkeresik. Megjegyezzük, hogy Keszthelyi Sándor a felsoroltnál több napórát tart számon, de az itt feltüntetettek megléte, helye és kora biztosnak tekinthető.

Eisenstadt (Kismarton)

Kirchengasse 49. — 17. sz.-i kocka napóra, felújítva.
Freiheitsplatz, Gimnázium. — Vertikális, a hátsó falon, 20. sz.
Permayrstr. 2/a. — Vertikális, 1989-ben készült.
Városháza. — Vertikális, a tető alatt, 1949-ben készült.
Esterházy-kastély. — Vertikális, 1670 körül.

Hornstein (Szarvkő)

Rathausplatz 1. Tanácsház. — Vertikális, 1709. Saroknapóra, kettős.

Oslip (Oszlip)

Plébániatemplom. — Vertikális, 20. sz.

Eltendorf (Körtvélyes)

Evangélikus plébániatemplom, vertikális, kora ismeretlen.

Deutschkreutz (Sopronkeresztúr)

Kastély. — Vertikális, ismeretlen korú, 2 db.

Horitschon (Haracsony)

Günsrerstrasse 20., Lazarus-fogadó. — Vertikális, 20. sz.